

Dags att kvalitets- granska utbildnings- utbudet!

Karin Noomi Karlsson är bekymrad över att sjunkande universitetskrav skapar en grogrund för ett allt mer pseudovetenskapligt utbud hos studieförbund och andra utbildningsföretag.

DET TALAS MYCKET om den sjunkande kunskapsnivån vid våra högskolor idag; att man har genomgått en förändring från lärosäte till studentfabrik verkar många vara ense om. Larmrapporter kommer, om inte dagligen så åtminstone varje vecka, om hur studenterna inte längre förmår läsa och förstå en vanlig akademisk text. För att kunna få en rimlig genomströmning tvingas man sänka kunskapskraven och därmed sjunker kvaliteten på utbildningen stadigt. Med denna negativa utveckling följer även en potentiell sårbarhet för olika typer av falsk informa-

Klokt att kolla här först.

tion och pseudovetenskap. En person som inte förmår läsa och analysera en text kan inte heller förväntas vara källkritisk och ifrågasättande inför den information man möter i det dagliga flödet.

Den traditionella vägen till kunskap må vara lång och mödosam, men den är i normalfallet avgiftsfri och tillgänglig för alla som har betyg från gymnasieskolan. Det är förvisso inte alltid lönsamt ur ekonomisk synvinkel att studera vidare, men för den enskilde som lägger ner tid och energi på sina studier leder det oftast till en personlig utveckling som är gynnsam. Man får förhoppningsvis kunskaper om kritiskt tänkande med på köpet och detta i sin tur fungerar som en vaccinationskur mot diverse pseudovetenskapligt trams som man kommer att ställas inför utanför universitets väggar.

För den som av olika orsaker inte har eller orkar skaffa sig grundläggande behörighet till högskolan behöver det ändå inte vara kört. Det finns en uppsjö av studieförbund och utbildningsföretag som

**Larmrapporter
kommer om hur
studenterna inte
längre förmår
läsa och förstå
en vanlig
akademisk text.**

*Den traditionella akademiska vägen kan vara lång och arbetsam
men alternativen är inte alltid så lovande vid
närmare granskning.*

erbjuder olika typer av utbildning och kompetensutveckling för den som är sugen på att lära sig något nytt. Här gäller det dock att läsa på om vad de olika erbjudandena innehåller eftersom det annars kan bli en dyrköpt erfarenhet om man väljer fel. Det finns all anledning att titta närmare på vad det är som erbjuds hos de olika utbildningsföretagen. Såväl privatpersoner som företag, fackförbund och offentlig verksamhet köper in utbildningar för enorma summor varje år, och satsningen på kompetensutveckling är bra men då gäller det att ha koll på vad det är man får för pengarna. Det är inte alltid det lättaste. Låt oss därför titta lite närmare på några vanligt förekommande typer av kurser och utbildningar som rör sig i det pseudo-vetenskapliga fältet och som i möjligaste mån bör undvikas om man vill hålla sig till beprövad vetenskap.

NLP

NLP, eller neurolingvistisk programmering, är en beteendepsykologisk modell som av forskare inom området klassas som pseudovetenskap.¹ NLP-utövare använder sig av felaktiga och vilseledande begrepp och hävdar att man kan förbättra sin kommunikation inom alla områden genom att använda sig av NLP. Man menar att det handlar om att fokusera på rätt saker för att åstadkomma den förändring man önskar och så långt kan man väl möjligen hålla med. Det är vanligt förekommande med NLP-föreläsare i maskerad form när företag hyr in någon som ska jobba med teambuilding på jobbkonferenser eller när fackförbund har medlemsaktiviteter.

Låt oss titta på ett exempel. Som facklig representant erbjuds man att delta i en mängd utbildningsrelaterade aktiviteter. Saco-förbunden brukar vara generösa med att man får delta även om man tillhör ett annat Saco-förbund än det som står som arrangör för aktiviteten och under mina år som fackordförande på min arbetsplats har jag gästade en hel del tillställningar. De flesta håller hög kvalitet men ibland hamnar man i mer udda sammanhang. Av de vanligaste pseudo-vetenskapliga aktiviteterna verkar NLP vara mest populär och jag hade själv det tveksamma nöjet att få delta i en sådan inspirationsföreläsning i regi av fackförbundet DIK som vid

Det är vanligt med NLP-föreläsare i maskerad form när företag hyr in någon som ska jobba med teambuilding.

en medlemsaktivitet i Göteborg för ett par år sen bjöd in Emma Pihl som föreläsare. Emma är sjuksköterska i grunden och håller föreläsningar om allt ifrån att bota ätstörningar till att leda företag. Och visst kan det låta pepande för publiken att ingenting är omöjligt, och att man kan göra allt man vill bara man har rätt fokus. Som i det här fallet stavas NLP. Stämningen i lokalen när Emma föreläser kan liknas vi ett frälsningsmöte där deltagare ger omedelbar respons på hennes påståenden och anekdotiska bevisföring. Ingenting är omöjligt om man använder sig av NLP, får vi lära oss, och just det här med att kunna använda NLP till precis allt är en av förespråkarnas huvudtankar. På ”The National Board of professional and Ethical Standards” hemsida hittar vi följande information:

NLP can enhance all aspects of your life from improving your relationships with loved ones, learning to teach effectively, gaining a stronger sense of self-esteem, greater motivation, better understanding of communication, enhancing your business or career, bending steel bars in a single bound and an enormous amount of other things that involve the use of your brain.²

NLP lärs inte ut vid vanliga lärosäten utan av privata företag i utbildnings- och coachningsbranschen. Gothia Akademi i Göteborg är ett av många företag som utbildar i NLP. Det främsta skälet att välja detta utbildningsföretag hittar vi på deras hemsida:

Utbildningen är inte bara gedigen, den får också höga deltagarbetyg. Gruppens snittbetyg brukar ligga mellan 4,7 och 4,9. Ett par gånger har snittbetyget varit 5,0 (skala 1-5).

*Gothia Akademi lockar med många godsaker på sin hemsida.
Verksamheten kan liknas med den hos scientologerna.*

Både gedigen utbildning och höga deltagarbetyg! Det låter ju nästan för bra för att vara sant. För endast 50000 kronor exklusive moms så får man en Practitioner-utbildning i NLP (grundläggande examen) och man blir diplomerad coach på kuppen. Att verksamheten kan liknas vid den hos Scientologikyrkan är inget som verkar bekymra utövarna som med bestämdhet hävdar att man kan tillämpa metoderna inom allt ifrån idrott på elitnivå till att bli en stjärnsäljare.

Alla försök till kritisk granskning av NLP avvisas med bestämdhet och alla försök att ställa kritiska frågor bemöts med påståenden om att man inte är öppen för nya sätt att tänka. Resonemangen känns igen från olika typer av sekter runtom i världen och verksamheten är allt annat än seriös. Är du intresserad av coaching och personlig utveckling bör du försöka säkerställa att företaget du vill köpa utbildning av inte har någon koppling mot NLP.

KOMMUNIKOLOGI

Kommunikologin har sin grund i bland annat NLP och liknande verksamheter, och den bygger på felaktiga påståenden om hur rörelser påverkar hjärnan. Grunden till kommunikologin kommer från forskning som utfördes under 60-talet men där resultaten har förvrängts och förenklats tills dess att ingenting av värde återstår.³ Det finns idag inga vetenskapliga studier av kommunikologin, helt enkelt för att grundarna av metoden motsätter sig att någon som helst form av forskning görs på deras verksamhet. Under arbetet med SR:s granskande serie av bland annat kommunikologin – Psykobablarna – erbjuds en av journalisterna att få intervjua personen först efter att han har genomgått någon form av grundläggande utbildning i kommunikologi.

På KommunikologGruppens hemsida kan vi läsa en något förvirrad beskrivning av vad det är för utbildning det handlar om:

Utbildningen kan tas av ”alla”, det vill säga människor med en stor varierad bakgrund, utbildning och yrkeserfarenhet. Du kan därmed ta den som en grundutbildning, fortbildning för den som har högskola och/eller universitetsbakgrund eller som vidareutbildning för personer med annan bakgrund.

Har du ingen utbildning så är kommunikologin din grundutbildning. Har du utbildning från universitetet så är det fortbildning för dig. Har du annan bakgrund, oklart vad detta innebär, då blir det plötsligt en vidareutbildning. Det beskrivs också som en ”tvärdisciplinär metakompetens” utan att det ges någon egentlig förklaring till vad detta innebär.

Fackförbundet Unionen har under många år använt sig av kommunikologi i kompetensutvecklingen av såväl medlemmar som medarbetare. Man köper alltså utbildningar i kommunikologi, trots SR:s granskning och hårda kritik av utbildningarna och i medlemstidningen Kollega återfinns ingen kritik av detta. Tvärtom framhåller man hur nöjda deltagarna är och man väljer alltså att helt bortse från att man spenderar miljontals kronor av medlemmarnas pengar på något som i bästa fall är verkningslöst.⁴

Riksidrottsförbundet använde sig länge av kommunikologin som träningsmetod för att öka idrottares prestationer. Man la enorma summor på kurser i kommunikologi under ett flertal år men man kom slutligen att hiva ut kommunikologin ur utbudet och idag vilar deras offentliga utbud på en stadig grund av bland annat kognitiv beteendevetenskap. Enskilda förespråkare för metoden finns dock fortfarande trots att man har kunnat påvisa att den har förorsakat psykiska problem hos elitidrottare.⁵

BASMEDICINSK UTBILDNING

Basmedicinsk utbildning finns att söka vid högskolan och då inom vårdutbildningarna vid flera lärosäten. Då krävs det att du har grundläggande behörighet i form av en avslutad gymnasieutbildning eller motsvarande för att du ska kunna söka. För den som inte har behörighet att söka högskoleutbildning gäller det att leta rätt på något utbildningsföretag som inte har förkunskapskrav. Det ska visa sig att det finns ett ganska stort utbud av basmedicinsk utbildning även utanför de traditionella lärosätena, men vad denna basmedicinska utbildning innehåller är tämligen

gen oklart. Klart är dock att den alternativa basmedicinska utbildningen ofta är en förutsättning för att man ska få gå vidare till andra utbildningar inom alternativmedicinen, som en slags kvalitetskontroll av den pseudovetenskapliga kunskapsnivån.

Det är alltid bekymmersamt med utbildningsföretag som ger sken av att erbjuda utbildning som generar högskolepoäng trots att det inte finns någon koppling till högskolan. Ett av dessa företag är Bröderna Tranberg som uppmärksammades i ett inlägg av Mats Reimer på Dagens Medicin 2009 i samband med att Göteborgs universitet hade erhållit pengar för att forska på kraniosakral behandling av gravida med foglossning.⁶ Bakom företaget står Christer och Jörgen Tranberg. Christer och Jörgen är inte mycket för den traditionella vetenskapen och skolmedicinen, eller som det sägs i presentationen av dem: ”svaren finns att söka i kvantfysiken när medicinen har sina vetenskapliga begränsningar”.

Det hänvisas till forskning när man presenterar sitt utbud av utbildningar, men vilken sorts forskning det handlar om är höljt i dunkel. Här får vi gissa oss till på vad de kan tänkas basera sina idéer. På sin hemsida under avsnittet ”Basmedicinsk utbildning och kurser” kan man läsa följande:

Senaste forskningen har visat när man känner ”jag kan” så behärskas ämnet lättare och de traditionella kraven tas bort som att inför en tentamen ”banka in” kunskap så är det förankrande inlärandet är möjligt.

Förutom att hemsidan är behäftad med ett otal språkliga fel så är informationen häpnadsväckande. Man erbjuder

3 SEPARATA FÖRELÄSNINGAR

**Om talkkottkörteln & DMT,
Levern och Kroppen som en
Universell antenn.**

Broar mellan naturvetenskap inom medicin,
biologi, kvantfysik tillsammans med broar
av filosofiska och spirituella tankegångar.

LÄS MER HÄR »

Ett erbjudande från bröderna Tranberg.

utbildning där man slipper alla traditionella krav på att banka in kunskap. Ska man tolka det bokstavligt så borde det innebära att man erbjuder utbildning där man inte behöver lära sig något och att ingen kontroll av kunskapsinhämtandet sker, men att man får papper på att man har genomfört utbildningen. Inte heller behöver man läsa in de olika utbildningsblocken i någon särskild ordning, där kan man välja lite som man själv tycker att det passar. Den basmedicinska kunskapen kompletteras med ”enkla kvantfysiska läror för att ge den medicinska kunskapen ett annat perspektiv”.

Efter avslutad utbildning erhåller man ett biomedicinskt diplom som sägs motsvara 42 högskolepoäng. Total kostnad för detta facila erbjudande är i skrivande stund 29645 kronor, men då har man behörighet att läsa Bröderna Tranbergs utbildning för att bli diplomerad kraniosakral terapeut. Kraniosakral terapi är en välkänd pseu-

dovetenskaplig terapiform som uppfanns under det tidiga 1900-talet och som har sin grund i idén att alla trauman en person råkar ut för gör att ryggmärgsvätskan inte kan flöda normalt. Terapiformen används framför allt av kiropraktorer. Vid en närmare granskning av kraniosakral terapi saknas det, inte oväntat, vetenskapliga belägg för att metoden fungerar. Kontentan av det hela blir alltså att man får betala en ganska saftig summa för en basmedicinsk utbildning med oklart innehåll som leder till ett diplom och möjligheten att få betala ännu mer pengar för att läsa ytterligare utbildningar som saknar koppling till beprövad medicinsk vetenskap, men som utger sig för att vara en förbättring av den klassiska medicinen.

DAGS FÖR EN MER OMFATTANDE GRANSKNING?

Det är hög tid att kvalitetsgranska utbildningsutbudet i Sverige. Det är självklart vars och ens ensak vad man väljer att lägga sina pengar på och vill man kasta tusentals kronor i fickorna på pseudovetenskapligt baserade utbildningsföretag så får man göra det. Problemet uppstår när man sedan med diplommet på fickan tror sig kunna bota olika sjukdomar och lösa problem. I bästa fall är det man ägnar sig åt verkningslöst, i värsta fall kan verkliga sjukdomar och problem missas helt eller förvärras och det kan få stora konsekvenser för den drabbade.

Det är bekymmersamt att oseriösa utbildningsföretag lyckas sälja in sig till privatpersoner, företag, fackföreningar och kommuner där understundom skattebetalarnas eller medlemmarnas pengar bekostar pseudovetenskapligt trams, och där arbetsgivaren i värsta fall gör det obligatoriskt att delta i utbildningen.

I fallet med fackförbundet Unionens köp av kommunikologiutbildning för medlemmarnas pengar så har detta försvarats av Hanna Brandt Gonzáles, kanslichef. Trots att forskningssamhället har avfärdat kommunikologin som trams menar hon att metoderna leder till bättre kontakt mellan hjärnans olika delar, något som i förlängningen skulle ge bättre beslutsfattande.⁷ Exakt hur mycket pengar som Unionen har spenderat av sina medlemmars pengar är inte helt klarlagt, men det handlar om tiotals miljoner kronor sedan 2009. Som det ser ut idag kommer man att använda sig av kommunikologi som kompetensutveckling internt, trots att detta har ifrågasatts av såväl medlemmar som anställda. Kritiken tystas ner.

I en utredning av Socialdepartementet från 2004 (SOU 2004:123) sägs att man ska skapa ett nationellt register över yrkesutövare av alternativ- och komplementärmedicin. Efter det verkar inte någon mer utförlig undersökning ha genomförts och inte heller har man infört något register av den typ som beskrivs i nämnda utredning. Det kanske vore dags att ta tag i detta om man på allvar vill åstadkomma en förändring inom den här delen av utbildningssektorn. På samma sätt som man fortlöpande granskar högskole- och universitetsutbildningarna för att säkerställa kvaliteten behöver

**Hanna Brandt
Gonzáles, kanslichef vid Unionen,
menar att kommunikologin leder
till bättre kontakt
mellan hjärnans
olika delar.**

man granska de fristående utbildningsföretagen med avseende på innehåll och vetenskapligt förhållningssätt.

Alla dessa diplom som man får betala dyra pengar för är knappt värda pappret de är tryckta på. Om du är ute efter utbildning så är högskoleutbildningarna fortfarande kostnadsfria i Sverige. Det går självklart att gå på en och annan mina även inom högskolevärlden men risken att du lägger ner årtal av studier på pseudovetenskapligt trams är definitivt mindre och du behöver inte tömma ditt spar-konto för att få ut papper på dina erhållna högskolepoäng. Riktiga sådana. Nästa gång du är sugen på fortbildning så tag kontakt med något av de många studieförbund som erbjuder vettiga utbildningsalternativ för en billig peng eller surfa in på antagning.se och anmäl dig till en kostnadsfri högskoleutbildning vid ett lärosäte nära dig. Det blir billigast så. Och bäst. ✍️

Rekommendation

SR har en serie som Vetandets värld ligger bakom, Psykobabb-larna, där man går igenom ett antal olika pseudovetenskapliga och tveksamma typer av utbildningar.

<http://sverigesradio.se/sida/gruppsida.aspx?programid=406&grupp=22658>

Mattias Lundberg, legitimerad psykolog och docent i psykologi, har skrivit en debattartikel där han fastslår att nya rutiner behövs vid offentlig upphandling, speciellt när det gäller utbildningar inom det psykologiska området.

<https://www.svd.se/skattepengar-ska-inte-ga-till-pseudovetenskap/om/debatt>

Noter

1. <http://www.skeptidic.com/neurolin>
2. <http://www.hypnotiseducation.com/NLP.htm>

3. <http://sverigesradio.se/sida/avsnitt/662087?programid=412>
4. <http://www.kollega.se/miljoner-ska-skapa-battre-relationer> och <http://www.kollega.se/unionen-forsvarar-satsning-pa-kommunikologi>
5. <http://sverigesradio.se/sida/avsnitt/662087?programid=412>
6. <http://www.dagensmedicin.se/blogg/mats-reimer/2009/08/26/kraniosakral-queckenstedt-med-bara-handerna/>
7. <http://www.kollega.se/unionen-forsvarar-satsning-pa-kommunikologi>